EBÛ ALİ DEKKAK

Nişâbûr'da yetişen evliyânın büyüklerinden. İsmi, Hasen bin Muhammed olup, künyesi Ebû Ali Dekkak'dır. Zamanında bulunan âlimlerin önderiydi. Zamanında bulunan evliyânın bir çoğu ile görüşüp sohbet etti. Ebü'l-Kâsım Nasrabâdî'nin talebesi ve Ebü'l-Kâsım Kuşeyrî'nin kayınpederi ve üstadı idi. 405 (m. 1014) senesi Zilka'de ayında Nişâbûr'da vefât etti. Gayet açık ve çok güzel konuşurdu. İnsanların dünyâ ve âhıret saadetleri için yol gösterici olan sözleri çok kıymetlidir. Her yıl bir memlekete giderek, orada bulunan insanlara va'z ve nasihat eder, sonra Nişâbûr'a geri dönerdi. Allahü teâlânın muhabbeti ile yanan âşıklardan idi. Fıkıh, tefsîr, hadîs ve diğer ilimlerde âlim, sözleri kalblere te'sîr eden kerâmet sahibi çok büyük bir velî idi.

Birgün, Ebû Ali Dekkak'ın (radıyallahü anh) meclisine bir kimse, tevekkülün ne olduğunu sormak için geldi. İçeri girince Ebû Ali'nin (radıyallahü anh) başında çok kıymetli bir sarık olduğunu gördü. O kimsenin gönlü o sarığa meyletti. Bu sırada Ebû Ali hazretleri gelen kimseye dönüp, "Tevekkül, Allahü teâlâya i'timâd etmek, onun-bunun sarığına tama' etmemektir" buyurdu ve sarığını çıkartıp o kimseye hediye etti.

Ebû Ali Dekkak hazretlerine birisi gelerek, büyüklerin sohbetinde bulunmanın fâidesini sordu. Cevâbında buyurdu ki, "Bunda iki fâide vardır. Birincisi; eğer o kimse ilme tâlib olmuş ise, Allahü teâlâya ve O'nun dînine olan muhabbeti, bağlılığı ve sohbetin bereketi ile ilmi artar. İkinci fâidesi; eğer sohbette bulunan kimsenin kalbinde benlik ve gurûr varise, o duygular yok olur. İlmi ve edebi artar. Ma'nevî bakımdan yüksek derecelere kavuşur."

"Hürriyet nedir?" diye soran birisine; "Eğer nefsinin arzularına boyun eğmiş, nefsin dünyâya meyl etmiş ise, malın kölesisin" buyurdu.

"Fütüvvet nedir?" diye soranlara da; "Fütüvvet, Peygamber efendimizin güzel ahlâkından biridir. Bunun içindir ki, mahşer gününde herkes "Ben! Ben!" derken, O, "Ümmetim! Ümmetim!" diye yalvaracaktır" buyurdu.

Ebû Ali Dekkak hazretlerinin, tüccâr bir talebesi vardı. Bu talebe birgün hastalandı. Hocası ziyâretine gitti. Talebesine, "Nasıl hastalandınız?" diye sorduğunda talebesi, "Teheccüd (gece namazı) için kalkmıştım. Abdest almak için hazırlık yaparken, sırtımda bir sıcaklık hissettim. Bu sıcaklıkla birlikte, şiddetli bir acı da belirdi. Hummaya yakalandım" dedi. Bunları dinliyen Ebû Ali Dekkak, "Evlâdım! Başı ağrıyan bir kimsenin, ayağına ilâç sürmesiyle hastalığı iyi olmaz. Senin birinci vazîfen, kalbinde bulunan dünyâ sevgisini çıkârıp atmakdır. Birinciyi bırakıp başkasını yapmaya kalkarsan, faydasına kavuşamazsın. Yapacağın bütün işleri izin alarak yaparsan, faydasına kavuşursun" buyurdu.

Ebû Ali Dekkak'a, "Hayatınızda en çok üzüldüğünüz, pişman olduğunuz bir hâdise var mıdır?" diyen bir kimseye; "Vaktiyle, büyük bir sahrada yolumu kaybetmiştim. Çok da susamıştım. Yolu bulduğumda bir askerle karşılaştım. Bana bir içimlik su verdi. İçtiğim bu suyun durumu şüpheli olduğu için, bana verdiği zarar otuz yıldır gönlümden gitmiyor, içtiğime hâlâ pişmanım" buyurdu.

"Hocasına muhalefet edenin hâli nicedir?" diye soran birisine; "Her kim hocasına kalbinden muhalefet etmeye niyet etse, onunla aynı yolda bulunamaz. Verdiği sözü bozmuş olur. Bunun için tövbe etmesi vâcib olur. Üstadına saygısızlık edenler için ise tövbe yoktur" buyurdu. Ömrünün sonlarında söylediği yüksek sözleri, talebelerinin en önde gelenlerinden ba'zıları ancak anlıyabiliyorlardı.

Vefâtından sonra Ebü'l-Kâsım Kuşeyrî, rü'yâsında onun ağlamakta olduğunu gördü. "Niçin ağlıyorsunuz? Dünyâya yeniden gelmek isteyen bir hâliniz var" deyince, Ebû Ali Dekkak, "Doğru söylediniz. Dünyâya tekrar dönmek istiyorum. Ancak dünyâ işleri için meclis kurup nutuk atmak için değil. Güzel giyinip, bastonumu elime alarak, durmak, yorulmak bilmeksizin kapı kapı dolaşıp insanlara, "Sonu boş olan işler yapmayınız. Allahü teâlânın emir ve yasaklarına uyup âhırete hazırlanınız" demek için. İşte bunun için ağlıyorum" dedi.

Bir kimse, Ebû Ali Dekkak hazretlerini vefâtından sonra rü'yâda gördü. Çok geniş olan bir sırat köprüsünden geçiyordu. "Efendim! Sırat kıldan ince, kılıçtan keskindir, diye biliyoruz. Bu ne hâldir?" diye sordu. "Elbette bu söz doğrudur. Fakat sıratın üzerinden geçene göre değişir. Bir kimse dünyâda ne kadar geniş giderse, (Allahü teâlânın emir ve yasaklarına aldırış etmezse) burada o kadar dar bir köprüden geçer. Dünyâda, Allahü teâlânın emir ve yasaklarındaki inceliğe dikkat ederek gider, burada da o kadar geniş bir köprüden geçer" buyurdu.

Vefâtından sonra Ebû Bekr Sayrafi isminde bir talebesi anlattı. "Hocamın mezarını ziyârete gittim. Mezarının başucunda uyuyakalmışım. Rü'yâmda mezar açıldı. İçinden hocam çıktı. Havada uçarak gidiyordu. "Efendim! Nereye gidiyorsunuz?" dedim. Bana, "Melekûtun üzerine benim için bir kürsü kurdular. Oradakilerle sohbet etmeye gidiyorum" buyurdu.

Ebü'l-Kâsım Kuşeyrî şöyle anlattı: Yanıma ağlayarak bir kimse geldi. "Niçin ağlıyorsunuz?" diye sordum. Bana "Rü'yâmda kıyâmetin koptuğunu, beni Cehenneme götürdüklerini gördüm. Beni götürenlere "Beni Cehenneme götürmeyiniz. Çünkü ben Ebû Ali Dekkak hazretlerinin talebesiyim" dedim. Bunu duyunca "Mademki Ebû Ali Dekkak'ın talebesidir. Onu Cennete götürün" dediler. Ebû Ali Fârmedî (radıyallahü anh) zamanında evliyânın en büyüğü olduğu hâlde buyurdu ki: "Yarın kıyâmet gününde, kurtuluşum için Ebû Ali Dekkak'in adaşıyım, demekten başka bir çârem olmayacak."

Ebû Ali Dekkak (radıyallahü anh) buyurdu ki:

"Kendiliğinden yetişmiş ağaç, yaprak verir. Fakat meyve vermez. Verse de tatsız olur. İnsan da böyledir. Hocası olmayan kimseden hiçbirşey hâsıl olmaz. Ben söylediklerimi kendiliğimden söylemiyorum. Ben bu anlattıklarımı hocam Nasrabâdi'den öğrendim. O Şiblî'den, o da Cüneyd-i Bağdadî'den öğrendi (r.aleyhim). Bizim büyüklerimize olan hürmet ve ta'zimimiz o kadar fazla idi ki, hocamın huzûruna gideceğim zaman, mutlaka gusül abdesti alıp, ondan sonra giderdim."

"Yâ Rabbî! Biz amel defterimizi günah ile siyah ettik. Sen, saç ve sakalımızı günlerle beyaz ettin. Ey beyazın ve siyahın yaratıcısı olan Allahım! Lütfun ve fadlın ile günahlarımızı affeyle!"

> "Cehennem korkusu veya Cennet arzusu ile tövbe etmek mümkün değildir. Allahü teâlâ, Bekâra sûresi 222. âyet-i kerîmesinde meâlen, "Muhakkak ki Allahü teâlâ tövbe edenleri sever" buyuruyor. Burada bildirilen sevgiye kavuşmak için, tövbe etmelidir."

"Hak teâlâya ma'rifet sahibi ol ki, rahat ve şen olasın."

"Bir kimse kendini, hocasının kapısında süpürge yapamaz ise, hakikî âşık değildir."

"İhlâs; insanların teveccüh, alâka göstermelerinden sakınıp, ameli yalnız Allah için yapmaktır. Sıdk ise; nefsi, yaptığı ameli beğenmekten temizlemektir. Bunun için ihlâs sahibi muhlislerde riya (gösteriş), sıdk sahibi olan sâdıklarda da ucb (amelini güzel görmek) hâli bulunmaz." "Sıdk; insanlara karşı olduğun gibi görünmen veya onlara karşı göründüğün gibi olmandır."

"Allahü teâlâ Dâvûd aleyhisselâma vahyedip, "Beni taleb eden birisini gördüğün zaman, ona hizmetçi ol" buyurmuştur."

"Allahü teâlânın emir ve yasaklarına uymakta gevşek davranan ve böylece Allahü teâlâya yakın olmak ni'metinden mahrûm olan tenbel kimselerin ayaklarına, zelîl ve sefil olmak bukağısı bağlanır. O kimse kurb (Allahü teâlâya yakınlık) hâlinden çok uzak olur."

"Büyüklerin huzûrundan kovulmayı icâb ettiren şey, edebi terketmektir."

"İnsanların giydiklerini giy, yediklerini ye, fakat kalben onlardan ayrı ol."

> "Kalbi kırık, hüzün sahibi olanlar, hüzünlü olmayanların senelerce katedemedikleri, Allahü teâlâya giden yolu bir ayda katederler. Peygamber efendimiz (aleyhisselâm) "Allahü teâlâ, kalbi hüzün içinde olan bütün kullarını sever" buyurdu."

"Hakîkî tövbe; tövbe, inâbe ve evbe olmak üzere üç kısımdır. Cehennemde azâb görmek korkusu ile, günaha pişman olmak tövbedir. Cennet ni'metlerine kavuşmak ümidi. İle günaha pişman olmak inâbedir. Bunlarla alâkalı olmaksızın, tövbe

etmek, Allahü teâlânın emri olduğu için, emre uyarak günaha pişman olmak ise evbedir.”

“Hâris-i Muhasibi (radıyallahü anh), helâl olması şüpheli olan bir yemeğe elini uzatsa idi, parmağının ucunda bulunan bir damar hemen şişerdi ve o yemeğin şüpheli olduğu anlaşılırdı.”

> “Sükût” (susmak), yüksek edeblerden bir edebdir. Allahü teâlâ A’râf sûresi 204. âyet-i kerîmesinde meâlen buyuruyor ki, (Kur’ân okunduğu zaman, hemen onu dinleyin ve susun. Olur ki, merhamet edilirsiniz.)”

“Bir defa Merv şehrinde, biraz hasta oldum. Nişâbûr’a dönmeye niyet ettim. Bu düşünceler içerisinde iken uyuyakalmışım. Rü’yâmda bir kimse bana, (Bu memleketten ayrılman imkânsız. Sohbetlerin, cinlerden bir cemâatin çok hoşuna gitti. Onlar, senin ders verdiğin meclisine devam ediyorlar. Onların istifâde etmelerinin kesilmemesi için, burada bulunman icâb etmektedir) dedi.”

“Ebû Amr-ı Bikendî bir mahalleden geçiyordu. Mahalle halkı, gencin birisini tutmuşlar, kendilerini rahatsız ediyor diye mahalleden dışarı atmaya çalışıyorlardı. Gencin annesi olduğu anlaşılan bir kadın ise ağlıyordu. Ebû Amr, kadıncağıza acıdığı için mahalle halkına ricada bulunup, kendi hatırı için, bir defaya mahsûs olmak üzere genci affetmelerini, tekrar rahatsız etmesi hâlinde, hemen çıkarmalarını istedi. Ebû Amr’ın hatırı için halk genci serbest bıraktılar. Bir zaman sonra, Ebû Amr yine o yerden Geçerken, o kadının yine ağlamakta olduğunu gördü. Sebebini sorunca, gencin vefât ettiğini öğrendi. “Peki, hâlinde düzelme olmuş muydu?” diye sordu. Kadın şöyle anlattı: “Vefâtı yaklaştığında beni yanına çağırdı ve “Öldüğüm zaman, ölüm haberimi kimseye duyurma. Onları rahatsız etmiştim. Cenâzeme gelmedikleri gibi, bana da la’net ederler. Ben yaptıklarına pişman oldum. Çok göz yaşı döktüm. İnşâallah Rabbim beni affeder. Sen de benim için Allahü teâlâya duâ et. Beni kabre defnederken, senden başka kimse bulunmasın. Kabre koyduktan sonra, üzerinde “Bismillah” yazılı olan şu yüzüğümü de yanıma koy. Defin işi bittikten sonra da, beni affetmesi için, hesabımın kolay geçmesi için Allahü teâlâya duâ et” dedi ve biraz sonra vefât etti. Ben vasıyyetini aynen yerine getirdim. Kabrin başından ayrılacağım sırada, kabirden oğlumun sesini işittim. “Anneciğim! Eve dönebilirsin. Rahat ol. Benim için üzülme. Artık ben, kerem sahibi olan Allahü teâlâya kavuştum” diyordu.”

“Sabırlı olanlar dünyâ ve âhırette çok büyük saadete kavuşmuşlardır. Çünkü onlar, Allahü teâlâ ile beraber olmak gibi çok kıymetli bir ni’mete nail olacaklardır. Sabır, Allahü teâlânın takdîrine teslim olmaktır. Sabır, i’tirâz etmemektir. Şikâyet ederek ve edebe uygun olmıyarak, başa gelen musibetleri anlatmak sabırsızlık olur.”

“Vezirin birisi birgün padişahın huzûrunda iken, orada bulunan hizmetçilerden birisinden bir ses duyup ona baktı Vezirin kendisiyle ilgilenmeyip başka bir yere bakmakta olduğunu Padişah gördü. Vezir, bunu anlayınca, o tarafa bakmasını, padişahın yanlış anlamaması için bakmasına devam etti. Bundan sonra bu vezir padişahın huzûrunda bulunurken, hep bir yere bakardı. Öyle ki, padişah, bu vezirin tabiî hâlinin böyle olduğunu ve gözlerinde şaşılık var zannetti. Allahü teâlânın mahlûku olan bir kimsenin, kendisi gibi mahlûk olan başka bir kimse huzûrunda, bu derece dikkat ve riâyet ettiği edeb ve korkunun, herşeyin yaratıcısı olan Allahü teâlânın huzûrunda nasıl olması icâb ettiğini iyi düşünmek lâzımdır.”

“Rızâ, gelen nöbetler karşısında kayıtsız kalmak, vurdum duymaz olmak demek değildir. Rızâ, Allahü teâlânın hükmüne, takdîrine i’tirâz etmemek, boyun eğmektir.”

Bir talebe hocasına; “Efendim. Bir kimse, Allahü teâlânın kendisinden râzı olup olmadığını anlıyabilir mi?” diye sordu. Hocası cevapda “Kalbine bakar. Kalbini, Allahü teâlâdan râzı olmuş hâlde bulursa anlar ki, Allahü teâlâ da ondan râzıdır.”

> “Bir zaman gözlerim ağrımıştı. Günlerce uyuyamadım. Bir sabah uyuyakaldım. Bir kimse bana, “Allah kuluna kâfi değil mi?” (Zümer-36) meâlindeki âyet-i kerîmeyi okudu. Bunun üzerine uyandım. Gözlerimde hiç ağrı kalmamıştı. Ondan sonra da göz ağrısı bende hiç olmadı.”

“Her insanın vücûdunda yüzlerce damar vardır. Bu damarların hepsi, Peygamber efendimizin Eshâb-ı kirâmına karşı muhabbet üzere bulunsa, yalnız bir tanesi, Eshâb-ı Kirâmdan birine düşmanlık, sevgisizlik üzere olsa, ölüm zamanında emir gelir ve canını o bir damardan alırlar. Bunun bozukluğu sebebiyle, dünyâdan imansız gider.”

Ölürken üç şey nasihat eyledi: “Cum’a günü gusl abdesti alınız! Her akşam abdestli olarak yatınız! Her hâlinizde Allahü teâlâyı hatırlayınız!”

□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□

1) Tam İlmihâl Se’âdet-i Ebediyye sh. 997

2) Keşf-ül-mahcûb sh. 267

3) Nefehât-ül-üns sh. 331

4) Kevâkib-üd-düriyye cild-2, sh. 62